

Η έλλειψη αληθινής αγάπης αιτία των αδιεξόδων του ανθρώπου κατά τον Γ. Θεοτοκά

Πολιτισμός / Λογοτεχνία - Φιλολογία

Ηρακλής Ψάλτης, φιλόλογος

Στην τελευταία ενότητα, στο μονόλογο του μοναχού Τιμοθέου, αποκαλύπτεται και το τελικό συμπέρασμα του αφηγητή στο οποίο καταλήγει για να ερμηνεύσει διαχρονικά τα αδιέξοδα του ανθρώπου· αυτό είναι η έλλειψη ανιδιοτελούς, ανυπόκριτης, αυθεντικής χριστιανικής αγάπης. Την ταυτίζει, μάλιστα, με τον Χριστό.

(Μοναχός Τιμόθεος, Μαρίνος Βελής) Η πίστη είναι αγάπη. Ανάβρυσμα, ξεχείλισμα, πλημμύρα αγάπης. Αγαπώ τον Χριστό και για τούτο πιστεύω σ' Αυτόν. (...) και, αγαπώντας Τον, αγαπώ τους ανθρώπους, τους αγαπώ μέσον Αυτού, τους καλούς και τους κακούς, τους δίκαιους και τους άδικους, τους φίλους και τους μη φίλους, τους πιστούς και τους απίστευτους, τους ζεστούς και τους ψυχρούς (...) ταυτίζομαι μαζί τους και συμπάσχω, γιατί όλοι πάσχουν και μου περνούν τον πόνο τους. Τι άλλο είναι όλοι τους -καθώς μου είπε κάποτε μια γυναίκα- παρά ασθενείς και οδοιπόροι στο δρόμο του θανάτου; Κανέναν δεν είμαι άξιος να καταδικάσω. (...)

λαχταρώ ... να δώσω ένα χέρι για να αισθανθούν κι αυτοί τους άλλους, καθώς
... (αγάπη)

Ξέρω για

ποιο λόγο ο κόσμος παραπατά: έχασε την πηγή της αγάπης. (...) Όσο μακριά, όσο ψηλά κι αν τον φέρει η άμετρη φιλοδοξία του (τον άνθρωπο), όσες τέχνες κι αν δοκιμάσει, όποιο σύστημα ζωής κι αν εφαρμόσει, χωρίς αγάπη δεν θα βρει πια άλλο τίποτα παρά το κενό, τον φόβο και την κόλαση. Όμως δεν παραδέχομαι ότι ο κόσμος χάθηκε, ότι έφτασε η τελευταία του ώρα, καθώς το 'λεγε ο ηγούμενος, η ώρα που μπορεί να βαστάξει αιώνες. Δεν το πιστεύω γιατί πιστεύω πως βρίσκεται κάπου η πηγή (της αγάπης), πως δεν έχει στερέψει. Το πιστεύω· τίποτα άλλο δεν έχω να πω, τίποτα παρά μια δήλωση πίστης. Αισθάνομαι πως αυτή είναι τώρα η δουλειά μας: να γυρνούμε τον κόσμο σαν ραβδοσκόποι και να τα δοκιμάζουμε όλα τα εδάφη, να ψάχνουμε ολοένα για να ανακαλύψουμε ξανά την πηγή. Κάπου βρίσκεται η πηγή, ξέρω, πιστεύω ακράδαντα πως υπάρχει κάπου, μα είναι κρυμμένη και δεν τη βλέπω. Μπορεί στη σιγή της φύσης, ... στις πολιτείες του δυτικού κόσμου, μπορεί μες στα μνημεία των πανάρχαιων πολιτισμών της Ανατολής ή ανάμεσα στους καινούργιους λαούς, μπορεί στη ζούγκλα των τροπικών, μπορεί στις χώρες της οργανωμένης αθεΐας (χώρες του «υπαρκτού σοσιαλισμού») κάπου τη νιώθω, την ακούω, την προσμένω.[36]

Στην αναζήτηση της αγάπης δεν βάζει όρια, μπορεί να βρίσκεται παντού, να

εκφράζεται διαφορετικά, να αποτελεί σύνθεση των επιμέρους μορφών της, να είναι τελικά έννοια «δυναμική» και «πολύτροπη».

Διαπιστώνουμε ότι και στο προτελευταίο του λογοτεχνικό έργο ο Θεοτοκάς εξακολουθεί να παραμένει «ελεύθερο πνεύμα», όπως ξεκίνησε. Τα δέκα και παραπάνω χρόνια που ζει στο Άγιο Όρος ο αφηγηματικός του ήρωας, ο μοναχός Τιμόθεος, δεν τον αφομοιώνουν πλήρως. Εγκαταλείπει το Όρος παρά τις προτροπές του ηγουμένου, γιατί αντιλαμβάνεται διαφορετικά τον ρόλο του μοναχού και έχει διαφορετική οπτική για το μέλλον του ανθρώπου. Δεν τον περιορίζει στο «περιβόλι της Παναγιάς», αλλά εκεί όπου υπάρχουν άνθρωποι που έχουν την ανάγκη. Ήδη από τη δεύτερη εκ βαθέων του προσευχή ως κοσμικός στο ναό της Χρυσοσπηλιώτισσας (Αθήνα), αναρωτιέται αν η Εντολή από τον Θεό γι' αυτόν είναι μόνο η επιστροφή στο Όρος ή ο γυρισμός του θα είναι μια προετοιμασία, για άλλα άδηλα έργα.[37] Ο πατέρας Τιμόθεος εκτιμά ότι ο κόσμος, που είναι άρρωστος, έχει ανάγκη από συμπάρασταση και ο καθένας ας προσφέρει ό,τι μπορεί.[38]

Γνωρίζει τους νηπτικούς, τη νηπτική θεολογία, δηλαδή τη μέθοδο την οποία έχει η Εκκλησία προκειμένου να «οδηγηθεί» κάποιος στην αποκάλυψη του Θεού, που είναι και η πραγματική θεολογία. Επικαλείται, συχνά, τους Νηπτικούς Πατέρες ο μοναχός Τιμόθεος (Μαρίνος Βελής): τον Γρηγόριο Παλαμά (Αρχιεπίσκοπο Θεσσαλονίκης, διακεκριμένο θεολόγο του Ησυχασμού, 1296-1357)[39], τον Ιωάννη Μόσχο (6ος αιώνας) και τον Πνευματικό λειμώνα[40] και τον Συμεών το Νέο Θεολόγο (Ηγούμενο της Μονής Αγίου Μάμαντος, 949-1022)[41].

Επισκέπτεται το 1960 -λίγο μετά τον θάνατο της πρώτης του γυναίκας- την Αίγυπτο, το Όρος Σινά και το Άγιο Όρος αναζητώντας στην ασθματική φυγή τη λύτρωση[42]. Την επόμενη χρονιά, το 1961, δημοσιεύει τις ταξιδιωτικές του εντυπώσεις.[43]

Διαθέτει, προφανώς, και ευρύτερη θεολογική παιδεία, όπως προκύπτει από τις επικλήσεις τους στον 140ο Ψαλμό[44] του Δαβίδ, στον Ιωάννη τον Θεολόγο, μαθητή Ευαγγελιστή και Απόστολο,[45] τον Γρηγόριο Ναζιανζηνό (Αρχιεπίσκοπο Κωνσταντινουπόλεως, 329-390)[46], τον Γρηγόριο Νύσσης (επίσκοπο Νύσσης, Πατέρα της Εκκλησίας, 335-394)[47] και στον Ιωάννη τον Χρυσόστομο (εξαίρετο ρήτορα, Πατριάρχη Κων/λης, Πατέρας της Εκκλησίας, (πιθανώς) 349 - 407).[48]

(συνεχίζεται)

- [36] Γ. Θεοτοκάς, όπ. παρ., 454.
- [37] Γ. Θεοτοκάς, όπ. παρ., 253.
- [38] Γ. Θεοτοκάς, όπ. παρ., 437.
- [39] Γ. Θεοτοκάς, όπ. παρ., 182.
- [40] Γ. Θεοτοκάς, όπ. παρ., 210-211.
- [41] Γ. Θεοτοκάς, όπ. παρ., 221.
- [42] Γ. Θέμελης, «Γνωριμία με τον Θεοτοκά» στη Νέα Εστία 1114 (1973)1617.
- [43] Γ. Θεοτοκάς, Ταξίδι στη Μέση Ανατολή και στο Άγιο Όρος (Αθήνα: Εκδοτικός Οίκος Βιβλιοπωλείον της «Εστίας» Ιωάννου Δ. Κολλάρου & Σιας Α.Ε., 31995).
- [44] Γ. Θεοτοκάς, όπ. παρ.,252
- [45] Γ. Θεοτοκάς, όπ. παρ., 182.
- [46] Γ. Θεοτοκάς, όπ. παρ., 183.
- [47] Γ. Θεοτοκάς, όπ. παρ., 199.
- [48] Γ. Θεοτοκάς, όπ. παρ., 180.

<http://bit.ly/2faRTzR>